

УДК 339.91

Стаканов Р. Д.

Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ЄС В ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

У статті аналізується структура міграційних процесів в ЄС в до кризовий період та під час різних фаз економічної кризи, визначаються зміни у міграційних тенденціях на європейському континенті, досліджується регулювання міграції за допомогою директив ЄС. У статті вивчається ефективність ринкових важелів впливу на ринок праці ЄС за умов його розмежованості національними кордонами. У дослідженні визначається, які чинники міграції були та є визначальними на різних стадіях економічної кризи в рамках ЄС.

Ключові слова: міжнародна міграція, міграційна політика, ЄС, ринок праці, економічна криза, міграційний коридор.

Актуальність теми дослідження. Побудова повноцінного ринку праці ЄС є необхідною умовою для забезпечення відновлення та довгострокового сталого розвитку економіки ЄС. Право на вільне переміщення робітників, поряд з вільним рухом товарів, послуг та капіталів, є одним з ключових факторів успішності економіки ЄС, в основі якої лежить Спільний ринок країн цього регіонального інтеграційного об'єднання. Хоча в ЄС на сьогодні спостерігається рекордне безробіття, значна частина вакантних посад могли б бути заповнені більш швидко та ефективно за наявності єдиного ринку праці ЄС. Зважаючи на це, Європейська комісія започаткувала ряд ініціатив впродовж останніх років з метою підвищити міжнародну трудову мобільність та створити пан-європейську рекрутингову систему. Зважаючи на вагомий значення трудової міграції на європейському континенті, зміни в структурі та динаміці трудової міграції після завершення економічної кризи, а також подальша інтеграція регулювання міграції в ЄС створюють фундамент для формування єдиного ринку праці ЄС.

Аналіз останніх публікацій. Питання розвитку міжнародної трудової міграції у світі, регіональної міграційної політики, а також міграційної політики ЄС досліджуються рядом зарубіжних та українських науковців, серед яких Дж. Борхас, Г. Брюкер, Г. Вурсел, С. Дрінквотер, І. Івахнюк, С. Метельов, Р. Раян, О. Старк, А. Гайдучий, М. Долішній, Е. Лібанова, О. Малиновська, А. Румянцев, В. Троян, А. Філіпенко, Ф. Чаннак, В. Шевчук та інші дослідники.

Постановка задачі. Метою даної статті є дослідження зміни у структурі та динаміці міграційних потоків в ЄС на різних стадіях економічної кризи, а також визначення вигідності подальшої інтеграції ринків праці країн ЄС в єдиний ринок праці за участі наднаціональних органів даного регіонального інтеграційного угруповання.

Результати дослідження автора. На сьогодні, Європейський Союз є одним з ключових центрів залучення робочої сили. Світова економічна криза по різному вплинула на економіки країн світу та країн ЄС, що також вплинуло і на особливості міграційних потоків в рамках об'єднання.

Незважаючи на те, що мобільність громадян ЄС дещо зросла, водночас, вона стосується лише незначної кількості жителів ЄС. Кількість громадян ЄС працездатного віку, які проживали в інших країнах ЄС в 2012 р. складала близько 10 млн. осіб, що відчутно перевищувало показник 2005 р. (понад 6 млн. осіб). Даний показник в 2012 р. становив 3,1% населення країн ЄС

за аналогічний період (2,2% в 2005 р.). Частка мобільних робітників ЄС є вищою в зоні євро (7,4 млн. громадян ЄС в 2012 р. або 3,8% всього населення). Ключовими причинами еволюції міграційної динаміки в ЄС були розширення ЄС 2004 та 2007 рр., а також фінансова та економічна криза, що розпочалась в 2008 р. [1].

Економічна криза мала дуальний ефект на тенденції мобільності осіб в ЄС. З одного боку, відбулося суттєве скорочення міграційних потоків впродовж глобальної фази кризи з 2008 по 2012 рр., коли всі країни ЄС були одночасно зачеплені економічним спадом. Впродовж даного періоду чистий міграційний потік громадян ЄС зменшився з 1,2 млн. осіб в 2008 р. до близько 300 тис. в 2010 р. Причинами такого скорочення в даний період виступала, по-перше, економічна криза в Європі, яка вплинула на традиційні країни імміграції через зменшення їхньої порівняльної конкурентоспроможності, по-друге, вагомий вплив кризи на доходи потенційних робітників мігрантів, таким чином вони менш охоче брали на себе ризики міграційного переміщення та відкладали його на майбутнє [1].

Загальне збільшення обсягів міграції спостерігалось починаючи з 2010 р. та було визвано європейською фазою економічної кризи. На даному етапі економічні відмінності серед країн членів ЄС інтенсифікувались, що призвело до нових підходів у міграційному процесі. Окремі країни, включно з Німеччиною, відновили економічне зростання, в той час як інші знову увійшли в рецесію, що негативно позначилось на рівні зайнятості. Такий диспаритет ринку праці виступив одним з факторів зростання мобільності робітників на даному етапі. В цьому контексті деякі характерні тенденції попередніх періодів, серед яких міграція з країн ЄС-2 до Італії, продовжували залишатися характерними, однак при цьому спостерігалось підвищення еміграції з країн півдня Європи, що продовжували знаходитись в стані економічної кризи, до країн півночі Європи, в яких спостерігалось економічне відновлення. Таким чином, асиметрична фаза економічної кризи призвела до виникнення третього міграційного коридору (міграційний коридор Південь-Північ Європи) [1].

Міграційний коридор Південь-Північ характеризується міграцією з трьох країн Південної Європи Іспанія, Португалія та Греція), які більшою мірою постраждали від економічного спаду у порівнянні з іншими країнами ЄС. В абсолютному вираженні найбільші показники еміграції спостерігались в Іспанії, де близько 170 тис. осіб виїхали з країни в 2011 р., в той час як в 2008 р. да-

ний показник становив лише У відносному вимірі 0,7% громадян Іспанії виїхали з країни до інших країн ЄС за період з 2008 по 2011 рр. Аналогічний показник для Греції складав 1,7%, для Португалії – 0,6%. Ключовою країною призначення для даного міграційного коридору виступала Німеччина, де рівень безробіття стабільно скорочувався впродовж останніх років. В 2012 р. порівняно з 2011 р. спостерігалось зростання імміграції з Іспанії на 45%, з Греції та Португалії – на 43%, з Італії – на 40% [1].

Глобальна криза не лише вплинула на природу потоків в рамках ЄС, але і на роль регіонів призначення поза межами регіону Європи. Громадяни країн ЄС виїжджали до країн поза межами ЄС, чії економіки знаходились у фазі зростання та мають лінгвістичні та історичні зв'язки з країнами Європи. Дана тенденція є особливо характерною для Португалії, де спостерігалось значне зростання еміграції з країни до країн призначення поза межами ЄС. З 2010 по 2011 зафіксоване збільшення в понад 3,5 рази (з 4,3 тис. до 15,5 тис.) громадян Португалії, які залишили країну в напрямку країн призначення поза межами ЄС [2]. Колишні колонії Португалії, зокрема Ангола та Бразилія, виступають для неї ключовими приймаючими країнами за даної міграційної ситуації.

Законодавство ЄС надає відмінні права громадянам ЄС та громадянам країн третіх країн щодо можливості вільного переміщення в рамках ЄС. Підхід до свободи руху мігрантів значною мірою варіюється в залежності від категорії мігрантів. Оскільки свобода руху мігрантів, що надається резидентам з довготривалим перебуванням, є частиною загальної схеми, міграція специфічних категорій мігрантів, таких як висококваліфіковані робітники, студенти, а також дослідники, регулюється різними директивами та різними процедурами. Інші категорії громадян третіх країн не підпадають застосування даних директив [1].

Директива 2003/109/ЄС визначає правила визначення довготермінового статусу для громадян третіх країн. Відповідно до цієї директиви, громадяни третіх країн отримують право на довготермінове проживання після п'яти років перебування в країні ЄС, а також за умови відповідності ряду умов, серед яких можна відзначити наявність стабільного та достатнього доходу, медичного страхування, відповідності умовам інтеграції в місцеву спільноту, а також необхідність не нести загрози громадській політиці та безпеці. Відповідно до наданого статусу, Директивою гарантується можливість особам, що отримали право на довготермінове перебування рухатись до інших країн членів ЄС з метою зайнятості або професійного навчання. Водночас директивою країнам членам надається достатньо можливостей для обмеження вільного використання мігрантами даного права. Так, країни-члени можуть запроваджувати додаткові критерії, що обмежують вільних рух осіб з правом на довгострокове перебування. Дана можливість може бути лімітованою через проведення тестування ринку праці, на основі результатів якого країни члени можуть прийняти рішення про надання пріоритетного права на зайнятості громадянам країн ЄС або ж тим постійним мігрантам. Що вже перебувають не території країни, де проводився відповідний аналіз [1].

Директива «Блакитної Карти» (2009/50/ЄС) визначає правила доступу та перебування в ЄС громадян третіх країн, а також членів їхніх родин з метою зайнятості в тих сферах, що потребують

наявності висококваліфікованих вмінь. В Директиві роз'яснюються процедури за якими висококваліфіковані мігранти мають діяти, за наявності в них бажання в'їхати на територію країни ЄС відмінної від тієї, що надала право першого в'їзду. З метою переміщення до іншої країни робітник має виконати ряд вимог, що ставилися перед ним при в'їзді на територію ЄС, причому лише після завершення 18-місячного періоду з моменту прибуття. При цьому друга країна, в яку має намір переїхати мігрант, може встановити свої вимоги, що призведе до обмеження можливості міграції робітника в рамках ЄС [1].

Окрему увагу в регулюванні висококваліфікованої міграції в рамках ЄС приділяється проведенню наукових досліджень. Так, відповідно до Директиви 2005/71/ЄС, дослідники отримують право на проведення частини свого дослідження в іншій країні ЄС, відмінній від місця їхнього постійного перебування. Впродовж трьохмісячного періоду науковець може переміщуватись відповідно до базової угоди про перебування в першій приймаючій країні. Однак, якщо він планує перебувати в іншій країні ЄС понад три місяці, має бути укладено нову угоду [1].

Мігранти з поза меж ЄС значною мірою зазнали впливу економічної кризи. Окремі мігранти були вимушені повернутись на батьківщину. Так, з Іспанії та Португалії виїхало 20 тис. колумбійців, 40 тис. еквадорців в 2011 р. [1].

Докризова фаза, зокрема в 2004-2007 рр., характеризувалася притоком робітників з Центральної та Східної Європи до Західної Європи. Впродовж даного періоду спостерігалася чітка перевага факторів притоку мігрантів в якості чинника трудової мобільності, що в першу чергу обумовлено більш високим рівнем економічного розвитку в країнах Західної Європи порівняно з країнами походження в нових країнах членах ЄС. Рівень безробіття, натомість, був менш важливим в якості причини мобільності робітників в цих країнах, оскільки рівень безробіття в них знаходився на співставному рівні. Так, якщо середній рівень безробіття в цих країнах в даний період складав 9,2% (10,1% – в Болгарії, 9,6% – в Латвії, 7,2% – в Литві, а також 7,2% – в Румунії). Виключенням в даному відношенні слугує Польща, в якій рівень безробіття в 2005 р. становив 17,9%, що було вагомим стимулюючим фактором для еміграції. Водночас Польщі вдалося відчужити погіршення ситуацію на національному ринку праці, внаслідок чого рівень безробіття на ринку праці зменшився з 19,1% в 2004 р. до 7,1% в 2008 р. Однак вплив даних змін в рівні безробіття мав лише обмежений вплив на відтік робочої сили з Польщі, що підтверджувало тезу про те, що безробіття, як і в інших країнах Центральної та Східної Європи, не є визначальним при прийнятті рішення щодо еміграції. Вихідні потоки з Польщі суттєво зменшилися лише після 2008 р., що супроводжувались підвищенням рівня зайнятості в Польщі та погіршенням економічної ситуації в приймаючих країнах, таких як Ірландія [1].

Загалом, перша фаза світової економічної кризи призвела до зменшення внутрішньоевропейської міграції. Ефекти факторів притягання, що були визначальними в докризовий період, за даному етапі послабшали, оскільки країни Західної Європи увійшли у фазу кризи, що позначилося на привабливості ринку праці цих країн. Вже на цьому етапі економічної кризи, поступово визначальними стають не фактори притягання, а фактори

виштовхування, які проявлялись вже переважно у відмінності в рівнях безробіття на різних національних ринках. Такі зміни на європейському ринку праці починають проявлятися починаючи з 2009 р., коли безробітні особи стають другою по величині мобільною групою (20% безробітних демонстрували готовність до еміграції). Зрештою, на першому етапі світової економічної кризи жоден з факторів міграції не був переважаючим. Асиметричний розвиток ринків праці в 2010 р. призвів до зміщення акцентів на користь факторів виштовхування [1].

На відміну першої фази економічної кризи, яка в першу чергу визначалася світовими тенденціями, починаючи з 2010 р. флуктуації економіки ЄС визначалася пріоритетно внутрішньоєвропейськими процесами. З кінця 2010 р. почалося відновлення масштабів міграційних потоків в Європі. З даного періоду міграція відходить від переважної тенденції по напрямку Схід-Захід. Помітними стають міграційні потоки по напрямку Південь-Північ, в першу чергу від країн «периферії» до країн «ядра» ЄС. Така тенденція стала характерною у зв'язку з одночасним процесом виникнення факторів виштовхування в Південній Європі (Іспанія, Греція, Португалія), в першу чергу через значно зростаючі рівні безробіття в даному субрегіоні, а також економічне відновлення в країнах призначення міграції, таких як Німеччина. У випадку з Іспанією та Грецією існує жорстка кореляція між еміграцією та зростанням безробіття [3], що відчутно відрізняє дану фазу від попередніх внутрішньоєвропейських міграційних потоків, коли місцеве безробіття не було основним чинником еміграції.

Ключову роль у рішенні громадян країн ЄС у виїзді закордон відіграють економічні причини, в першу чергу це стосується представників робітничих професій, а також безробітних осіб. В групі незайнятих 24% мали бажання виїхати закордон з причин можливості знайти там роботу, при цьому, і даному випадку 43% основною причиною виїзду закордон і надалі називають більш високий рівень заробітної плати.

Поряд з ключовими факторами доходів та зайнятості, що є каркасними для міграційного переміщення, як на міжнародному, так і, зокрема, на європейському ринку, важливу роль відіграють і додаткові чинники міграційного переміщення. Одним з найбільш вагомим чинників європейської міграції виступає ефект мереж. Міграційні мережі визначаються Європейським Центральним Банком в якості «зв'язків між особами в країні призначення, а також між їхніми друзями та родичами, що залишилися на батьківщині» [4, р. 15].

Теоретичні дослідження підтверджують, що ЄС виграє від трудової мобільності. Переваги, що отримує ЄС від залучення трудових ресурсів з-за кордону, включають ефективне розміщення людських ресурсів, запровадження краще функціонуючого ринку праці, що потенційно призводить до зростання продуктивності праці та економічного зростання. До потенційних економічних переваг від міграції до ЄС відносяться не лише зростання кількості мігрантів, але й опосередкований розвиток Європейського валютного союзу [5].

Ринки праці функціонують з урахуванням впливу ринкових сил, а також розмежованості ринків праці національними кордонами. Це обмежує ринок від ефективного функціонування, що спричинює надмірні показники безробіття. Д. Майєс та М. Віренс [6, р. 66] вказують на те, що

трудова мобільність в зоні євро є нижчою в ЄС порівняно з США, а асиметричні шоки у валютному союзі тривають довше при більш високих показниках безробіття. Теоретичні твердження цих вчених підтвердила економічна криза 2008-2013 рр., що супроводжувалася значним зростанням безробіття в ЄС (з 7,4% в 2008 р. до 10,9% в 2013 р.) [7]. Показник безробіття в ЄС і надалі залишається відчутно вищим ніж в Японії (4,4%) та США (7,8%). Рівень безробіття в країнах Єврозони (12% в березні 2013 р.) перевищує середні показники по країнах ЄС.

Мобільність робітників дозволяє ринку праці ЄС для балансування попиту та пропозиції, що дозволяє заповнити дефіцит спеціальностей, що не можуть бути задоволеними на національному рівні. Краще збалансування попиту і пропозиції на ринку праці може покращити ситуацію з безробіттям. Це є важливо в першу чергу для тих країн, які демонструють структурне неспівпадіння кваліфікацій робітників та національного попиту на них.

В короткостроковій перспективі трудова міграція повинна приносити позитив як країні походження. Так і країні призначення міграції. Для країн походження дане твердження є в першу чергу справедливим для тих країн, що знаходяться в фазі високого безробіття на національному ринку праці, при цьому самі робітники в країні походження можуть бути працевлаштованими на момент прийняття рішення щодо міграції [1]. Вагомим причиною є те, що загальний спад на ринку праці стосовно перспектив зайнятості загалом, призводить до погіршення умов зайнятості певних категорій робітників, які за більш сприятливих умов на ринку праці отримували б більш високий рівень заробітної плати або ж мали б тенденцію до пошуку нового місця працевлаштування.

В більшості приймаючих країн ЄС іноземні робітники (як громадяни країн ЄС, так і громадяни третіх країн) мають тенденцію концентруватися в окремих галузях економіки. Відповідно до дослідження К. Кірірі [8, р. 24], визначальною причиною цього слугує локалізація дефіциту кваліфікацій. Інші чинники, такі як краща конкурентоспроможність іноземних робітників, а також наявність бажання працювати в тих секторах, де місцеві робітники є менш активними, також відіграють свою роль, однак мають менше порівняльне значення.

Хоча трудова міграція надає вагому перевагу приймаючим країнам в короткостроковій перспективі, вона може мати також і певні негативні наслідки пов'язані з недосконалістю функціонування ринку праці, а також соціальних інституцій, наприклад, «туризм за соціальною допомогою». Мігруюче населення приймає рішення щодо проживання на території певної країни ЄС, в першу чергу орієнтуючись на рівень соціальної допомоги в цій країні.

Водночас емпіричні дослідження щодо можливого впливу соціальної допомоги на рішення населення щодо міграції дають неоднозначні результати. Наприклад, аналіз Інституту податкових досліджень показав, що, з одного боку, іммігранти до Сполученого Королівства з країн ЄС-8 не лише несуть більш високе податкове навантаження порівняно з місцевими жителями [9, р. 27], але й вони рідше звертаються з податковими пільгами або ж кредитами, а також отримують менший обсяг соціальної допомоги порівняно з корінними жителями [10]. З іншого боку, за даними

Дж. Монсені [11], соціальний туризм є статистично важливим стимулом міжнародної міграції в Іспанії, принаймні в прикордонних регіонах де є відчутними відмінності в рівнях соціального захисту. Однак внутрішня міграція є структурно відмінним феноменом порівняно з міжнародним рухом осіб (особливо у випадку з прикордонним рухом).

Висновки. Переваги внутрішньої міграції в ЄС перевищують витрати, які супроводжують процес трудової міграції. Внутрішньоєвропейська міграція, навіть незважаючи на її зростання в обсягах під час економічної кризи, залишається недостатньо ефективно використовуваним потенціалом зростання для економіки ЄС. Для того щоб максимізувати ефективність використання потенціалу робочої сили ЄС в контексті глобальної конкуренції на світовому ринку, Союзу необхідно оптимально використовувати переваги громадян третіх країн, що вже легально перебувають

на території ЄС. Дані робітники мають обмежені можливості по переміщенню з однієї країни ЄС до іншої. Така ситуація може призвести до втрати інтелектуального потенціалу або ж до відтоку інтелекту з певних країн, що, однак, є менш негативним сценарієм для ЄС загалом, оскільки передбачає лише перерозподіл кваліфікованих кадрів в рамках самого ЄС. Більш негативним варіантом є виїзд висококваліфікованої робочої сили за межі ЄС, в тому випадку, коли шанс знайти роботу для них за межами регіону є більш високим.

Перед Європейським Союзом постали подвійні виклики для міграційної політики. З одного боку, він повинен усунути бар'єри для мобільності робітників, з іншого боку, він повинен створювати стимули для працівників рухатися до тих регіонів, де є потреба в робітниках певних кваліфікацій. Вирішення цих проблем буде означати завершення формування ринку праці ЄС.

Список літератури:

1. Dheret C., Lazarowicz A., Nicoli F. E. Making progress towards the completion of the Single European Labour Market / C. Dheret, A. Lazarowicz, F. Nicoli // [Electronic source]. – Mode of access : http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_3529_single_european_labour_market.pdf.
2. Permanent emigrants by Place of residence and Future place of residence / Instituto Nacional de Estatística, Emigration Statistics // [Electronic source]. – Mode of access : http://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0006053&contexto=bd&selTab=tab2).
3. Bertoli S., Врѣcker H., Fernández-Huertas Moraga J. The European Crisis and Migration to Germany: Expectations and Diversion of Migration Flows / Bertoli S., Врѣcker H., Fernández-Huertas Moraga J. // [Electronic source]. – Mode of access : <http://ftp.iza.org/dp7170.pdf>.
4. 4.. Heinz F. F., Ward-Warmedinger M. / Cross-border labour mobility within an enlarged EU / F. F., Heinz Ward-Warmedinger M. // [Electronic source]. – Mode of access : <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp52.pdf>.
5. A Theory of Optimal Currency Areas / American Economic Review. Oxford University Press. // [Electronic source]. – Mode of access : <http://www.aeaweb.org/aer/top20/51.4.657-665.pdf>.
6. Mayes D. G., Virens M. Asymmetry and the problem of aggregation in the Euro Area / Mayes D. G., Virens M. [Electronic source]. – Mode of access : http://www.s3.amazonaws.com/zanran_storage/www.international-economics.eu/ContentPages/48661217.pdf.
7. Pettinger T. European unemployment crisis / T. Pettinger // [Electronic source]. – Mode of access : <http://www.economicshelp.org/blog/1247/economics/european-unemployment-2/>.
8. Kyriari K., Roidou E. Comparative analysis of the labour market integration of semi- and low-skilled third-country workers / European Institute of Public Administration. – 2013. pp. 24-25.
9. Dustmann C., Frattini T., Halls C. Assessing the fiscal costs and benefits of A8 Migration in UK / C. Dustmann, T. Frattini, C. Halls // [Electronic source]. – Mode of access : <http://www.ucl.ac.uk/~uctpb21/Cpapers/DustmannFrattiniHalls2010.pdf>.
10. Landale J. David Cameron talks tough over European migrants' benefits / J. Landale // [Electronic source]. – Mode of access : <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-21921089>.
11. Monseny J. J. Do welfare benefits deter migration? / J. J. Monseny // [Electronic source]. – Mode of access : <http://www.ire.eco.usi.ch/paper-joffre-195491.pdf>.

Стаканов Р. Д.

Институт международных отношений
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ФОРМИРОВАНИЕ РЫНКА ТРУДА ЕС В ПОСТКРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД

Резюме

В статье анализируется структура миграционных процессов в ЕС в докризисный период, а также во время различных фаз экономического кризиса, определяются изменения в миграционных тенденциях на европейском континенте, исследуется регулирование миграции с помощью различных директив ЕС. В статье изучается эффективность рыночных рычагов влияния на рынок труда ЕС в условиях его разделения национальными границами. В исследовании определяется, какие факторы миграции были и являются определяющими на разных стадиях экономического кризиса в рамках ЕС.

Ключевые слова: международная миграция, миграционная политика, ЕС, рынок труда, экономический кризис, миграционный коридор.

Stakanov R. D.

Institute of International Relations
Taras Shevchenko National University of Kyiv

EU LABOR MARKET FORMATION IN POST-CRISIS PERIOD

Summary

This article analyzes the structure of migration in the EU in the pre-crisis period and during different phases of the economic crisis, determines changes in migration trends in Europe, and investigates the migration regulation via EU directives. The article examines the effectiveness of market influence on the EU labor market conditions under its dividedness by national boundaries. The study determines which migration causes were previously and are at current stage essential at different stages of the economic crisis in the EU.

Key words: international migration, migration policy, EU, labor market, economic crisis, migration corridor.

УДК 36+339.9

Сыроижко В. В.

Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего профессионального образования «Воронежский государственный университет»

Лахина Л. Ф.

Воронежский институт кооперации (филиал)
Автономной некоммерческой организации высшего профессионального образования
«Белгородский университет кооперации, экономики и права»

СОЗДАНИЕ ОБЩЕГО СОЦИАЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА — ЗАЛОГ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ ИНТЕГРАЦИИ В СНГ

Несмотря на кардинальные изменения в мире за последние двадцать лет, перекроившие политическую карту и изменившие мировую экономическую систему, мировое сообщество так и не достигло сбалансированного развития, а наоборот, оказалось в условиях социальной нестабильности и обострения социальных проблем. Это порождает различного рода конфликты, что создает угрозу безопасности как отдельного государства, так и интеграционного объединения. В связи с этим формированию общего социального пространства в странах Таможенного Союза и СНГ придается первостепенное значение.

Ключевые слова: содружество независимых государств, Европейский Союз, интеграция, реинтеграция, наднациональные и межгосударственные органы управления, интеграционные образования.

Постановка проблемы. Усиление процессов глобализации мировой экономики проявляется в развитии и углублении интеграционных процессов, расширении старых и создании новых региональных интеграционных объединений, усложнения задач, стоящих перед ними.

Интеграционные процессы охватывают все регионы мира, в том числе и постсоветское пространство. В связи с этим исследование практических результатов интеграции и условий их эффективного развития представляет большой интерес, является своевременным и актуальным.

Анализ последних исследований и публикаций. Различные аспекты основных концептуальных подходов к интеграции в СНГ в условиях усиления процессов глобализации рассматриваются многими учеными, в числе которых Л.И. Бабынина (проблемы институционализации) [1], Г.П. Беляков, П.С. Волошин, Э.В. Степанова (механизм формирования интегрированных структур) [2, 3], Н.В. Грищенко, Г.В. Кандакова, В.В. Сыроижко, Д.Н. Хорохордин, Е.Б. Фалькович (проблемы формирования интеграционных образований на постсоветском пространстве и наднациональных органов СНГ) [4, с. 172; 5, с. 80; 6, с. 178; 7, с. 83; 8, с. 92; 12] и др.

Выделение нерешенных ранее частей общей проблемы. В современном мире на глобальном уровне ключевую роль в регламентации социальной сферы играет Международная Организация Труда (МОТ), в рамках которой подготовлено несколько сотен конвенций и рекомендаций. В Ев-

ропейском Союзе надзор за соблюдением социального законодательства осуществляет Европейская Комиссия.

В ЕС большую роль в реализации социальной политики играет миграционное трудовое право и гармонизированное трудовое право, направленное на гармонизацию законодательств о труде государств-членов ЕС и улучшение защиты прав трудящихся путем введения общих минимальных стандартов, обязательных для всех стран Евросоюза. Реализация законодательно-правовых норм, связанных с социальной защитой населения, позволяет Евросоюзу относительно сохранять социальный мир и стабильность. Несмотря на отдельные социальные протесты и конфликты, ЕС остается зоной социальной стабильности, которая далека от каких-либо намеков на гражданские войны, что нельзя сказать о Содружестве независимых государств, в котором слабо решены правовые вопросы социальной безопасности и формирования общего социального пространства. Общее социальное пространство в рамках СНГ является необходимым условием дальнейшего углубления интеграции и обеспечения политической и экономической безопасности стран Содружества [8, с. 91].

Цель статьи. Существующие подходы к оценке происходящих интеграционных процессов, на наш взгляд, могут быть расширены и дополнены на основе изучения вопросов создания общего социального пространства в странах Таможенного союза и СНГ, что составляет цель настоящего исследования.